

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1954. GADA

26. SEPTEBRĪ

Nr. 39 (506)

Par mūsu tēlotājas mākslas tālāku attīstību

Komunistiskās partijas rūpīgi koptā un vadītā padomju māksla ir kļuvusi par progresīvāko mākslu pasaulē. Viņas spēka avots ir ciešās saites ar padomju tautas dzīvi, cēlās aicinājums un sūtība kalpot tautas un socialistiskās valsts interesēm. Padomju mākslas galvenais uzdevums — palīdzēt Komunistiskajai partijai un Padomju valstij audzināt, garīgi attīstīt un ideoloģiski nostiprināt komunisma cēleju tagadējo un nākamās paaudzes.

Vadoties no šī noteikuma, veidojoties un ļēpiniskā mākslas partejiskuma principa, cīnoties pret bezidejiskumu un pagātnes formalistiskiem ieradumiem un paliekām, latviešu padomju tēlotāja māksla savos sasniegumos ir gājusi kalnup un ar savu jaunradi lēnēmusi atbildīgi un goda pilnu vietu kā mūsu republikas komunisma cēleju rindās, tā arī lielās Padomju valsts daudz nacionālās mākslas kopējā progresīvās cīņās frontē. Socialistiskās dzīves īstenība un socialistiskā realisma mākslas principi ir lēnēši latviešu padomju mākslas jaunradē karojošu, idejisku saturību un nostiprinājuši visus mākslinieciskos spēkus. Socialistiskais realisms ir pāvēris plašu ceļu māksliniekam iespējām mākslas jaunradē karojošu, idejisku saturību un nostiprinājuši visus mākslinieciskos spēkus. Socialistiskais realisms ir pāvēris plašu ceļu māksliniekam iespējām mākslas jaunradē karojošu, idejisku saturību un nostiprinājuši visus mākslinieciskos spēkus. Socialistiskais realisms ir pāvēris plašu ceļu māksliniekam iespējām mākslas jaunradē karojošu, idejisku saturību un nostiprinājuši visus mākslinieciskos spēkus.

Neraugoties uz sasniegumiem un nepārtraukto attīstības plūdumu, mēs nevaram atstāt rūpes par šī plūduma pastiprināšanu un padziļināšanu, par tā spēka koncentrēšanu un pavairošanu kalpošanā tautai, padomju darbaļaužu pieaugošo prasību apmierināšanai.

Nevar nebažīties par to, ka pēdējā laikā mūsu padomju māksla ne visai ātri un pietiekami saturīgi atbild uz darbaļaužu pieaugošajām prasībām.

Latvijas padomju mākslinieku rīkotās izstādes liecina, ka apspūši lielāki, idejiski vērtīgi mākslas darbi. Izstādēs pārsvāra šā parādītājam banālā peizaža motīvi, kļūdas dabas, pelēkas etiķes, salkani gļēvas rakstura portreti un žanri. Daudzās gadījumos tie ir interesanti mākslinieciskie nodomi pietiekumi, bet tikai pietiekumi. Daudzās gadījumos tie ir vajadzīgi un nepieciešami mākslinieka «laboratorijas» darbam, bet dot tos izstādēm — tā nav padomju mākslas augstās audzinātājas misijas pildīšana. Tā sākas tikai tad, kad mākslinieks savu «pietiekumu» sniedz pabeigta mākslas darba — gleznas, skulptūras vai grafiska darba veidā, kurā skaidri formulēta, izkristalizēta ideja, meistariņi letverta skatāmā, emocionālā formā.

Daudzās gadījumos augstāk minētā rakstura darbi ne tikai tuvojas mākslinieciskiem noteikumiem, bet paūz pašmērķu un mēģina atdzīvāt formalistiskas tendences, izkropļot socialistiskā realisma pieļautās jaunrades brīvības jēdzienu.

Padomju socialistiskā realisma mākslas idejiski radošie principi ir negrozāmi. Katra atkāpšanās no tiem ir padošanās buržuāziskās ideoloģijas un estētikas ietekmei. Pilnīga dzīves patiesības atspoguļošana visā tās daudzveidībā, nesamierināmā jaunā, dzimstošā cīņā pret veco, atmirstošo ir un paliek padomju mākslas dzīvības likums. Mākslinieku savienības, mākslas dzīvi vadītājam organizācijām jāpārējas un jāraugās uz to, lai tēlotājas mākslas tāpat kā padomju literatūras uzmanības centrā būtu neatbilstoša, vispusīga cīņa par socialistiskā realisma principu tīrību, pret jebkuru novirzi formalisma vai naturalisma virzienā. Tas ir galvenais noteikums un nodrošinājums mūsu tēlotājas mākslas tālākai attīstībai.

Ja mums ir pamats konstatēt nepietiekamu savu uzdevumu pildīšanu no mūsu tēlotājas mākslas puses, zināmu apstikumu pabeigt mākslas darbu sniegšanā, tad tas liecina, ka mūsu mākslinieciskās organizācijas nespēj un neprot ievirīt latviešu padomju mākslinieku jaunrades spēkus pareizā, auglīgā gultnē, maz rūpējas par mākslinieku jaunrades darba idejisku un organizatorisku ceļu nolīdzināšanu.

Padomju Latvijas mākslinieki stāv jaunā, lielu uzdevumu priekšā sakarā ar republikas 15 gadu jubileju un latviešu mākslas gatavošanos uz dekadi Maskavā. Ne mazāk svarīgi ir lai sagatavotos šī rudens izstādēm Rīgā un Vissavienības izstādē Maskavā. Šie notikumi prasa enerģiski mobilizēt visus spēkus lielu un nopietnu idejiski māksliniecisku uzdevumu pildīšanai. Cīņa par tematikas paplašināšanu un padziļināšanu ir jāledzēdina pilnā spēkā. Kaut arī temats pats par sevi vēl nenoteic mākslas darba vērtību, taču paliek spēkā noteikums, ka bez liela, idejiska temata nav arī īsta, pilnvērtīga mākslas darba.

Mākslinieka ceļš uz pabeigtu mākslas darbu — gleznu, skulptūru u. c. ir sarežģīts un grūts. Ir jāatmet ieskaits, ka šis ceļš ir vienīgi paša mākslinieka darīšana. Cīņa par pilnvērtīgu tēlotājas mākslas darbu ir visu padomju māksliniecisko aprindu, visas sabiedrības daļa. Vispirms kārtām ir reizi par visām reizēm jāatrod ceļi tiešai idejiskai sadarbībai un savstarpējai palīdzībai starp māksliniekiem un rakstniekiem, komponistiem un citu padomju mākslas nozaru pārstāvjiem. Ir nenoliedzami, ka labāku sekmju dēļ cīņā pret estētismu, tematisku stikmanību, arī pret tematisku spekulāciju un vulgarizāciju uz mākslas darbu meistariības rēķina, pret tā dēvēto halturu, cīņā par lieliem, labiem un nozīmīgiem padomju mākslas darbiem ir jāiet visām mūsu jaunrades organizācijām mīļdarbīgi un roku rokā. Ceļš uz mākslas darbu padomju apstākļos nav domājams bez radošas domu apmaiņas ar padomju darbaļaužu visplašākajām masām. Mākslinieks ar savām visdziļākajām saknēm aug tautas slāņos. Viņš ir savas tautas jaunrades spēka un gara uzskaites, iemiesotājs un tautas. Visbeidzot, ceļš, sek mīgs ceļš uz pilnvērtīgiem, lieliem mākslas darbiem nav veicama bez noteiktas organizētas materiālas bāzes. Pašplūsmā te, tāpat kā visur citur, augļus nenes. Nenokārtotais mākslinieku darba apstākļu un materiālo noteikumu jautājums ir viens no cīnīšiem, kas gan negādā lielu vērību, bet leņģojami kavē tā virzīšanos uz priekšu.

Noteikta kārtība tēlotājas mākslas darbu pasūtīšanā un apmaksā, kā arī mākslas darbu ieviešanā sadzīvē tiek īstenota ar republikas Ministru Padomes gādību. Tas lielā mērā disciplinē kā mākslas darbu pasūtītājus, tā arī pašus māksliniekus savstarpējās attiecībās un būs ievērojams šķērslis halturas plūdumam.

Nevar vēlreiz nepasvītrot, ka gatavošanās Latvijas padomju mākslinieku atbildīgajam radošajam darbam atskaitēm, kurām jāizvērtē jauns solis uz priekšu un augšu, jāpasaka jauns vārds savā attīstībā, nebūs sekmīga, ja Mākslinieku savienība un tās radošās sekcijas turpinās inertu izturēšanos pret daudzām jaunrades problēmām, kuras socialistiskā īstenība dienu dienu tēnes mūsu dzīvē. Jaunrades diskusiju un paškritiskas mūsu tēlotājas mākslas attīstības analīzes joprojām nav dienas kārtībā. Padomju rakstnieku aktīva gatavošanās savam kongresam izvirza arī daudzas tēlotājas mākslas svarīgas problēmas un jautājumus. Ir nepieciešami tos uztvert un paškritiski izmantot mūsu padomju mākslas augšanai, kā arī mākslinieku idejiski teorētiskā apvāršņa paplašināšanai. Te leimējas arī īsts, labs pamats vēlāmai mākslinieku un rakstnieku darba un darbības tuvināšanai.

Tēlotāja mākslinieka personības plašumam un dziļumam, izglītībai un kultural, blakus profesionālai meistariņai, ir noteicošā loma viņa mākslās un līdz ar to visa mūsu padomju mākslas kopuma idejiskajā augšanā un nostiprināšanā. Mākslinieks nav šķirams no sava mākslas darba. Abi tie atspoguļojas viens otrā un nepārprotami runā, kam un kāpēc tie kalpo. Mūsu mākslas tālāka attīstība prasa vairāk audzinātāja spēka, vairāk taisnības un dzīves patiesības abos. Padomju mākslinieka pašapziņas un sabiedriskās atbildības vārdā tas jāpanāk.

Laikraksta «Sovetskaja Latvija» redakcijai

Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā Komiteja, Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs un Latvijas PSR Ministru Padome apsvēcis laikraksta «Sovetskaja Latvija» redakciju un darbinieku kolektīvu sakarā ar desmit gadiem kopš laikraksta pirmā numura iznākšanas.

Desmit gados laikraksts nepagurinoši nesīs masās visu uzvarošās marksisma-leninisma idejas, audzinājis darbaļaudis internacionālisma un ļēpiniskā staliniskās tautu draudzības garā, palīdzējis republikas partijas organizācijai cīņā par kara laikā izpostītās tautas saimniecības atjaunošanu un republikas ekonomikas un kultūras tālāku attīstību.

Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā Komiteja, Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs un Latvijas PSR Ministru Padome izsaka ciešu pārliecību, ka laikraksts «Sovetskaja Latvija» arī turpmāk ar vēl lielākiem panākumiem cels savu lomu darbaļaužu komunistiskajā audzināšanā, cīņā par republikas saimnieciskā politiskā uzdevumu izpildīšanu.

Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā Komiteja
Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs
Latvijas PSR Ministru Padome

Maskavā ieradies Polijas valsts teātris

Sekojoj PSRS Kultūras ministrijas lēmumam, 23. septembrī Maskavā ieradās Polijas valsts teātris («Teatr Polski»). Galvaspilsētas mākslas darbinieki sirsnīgi sagaidīja brālīgās poļu tautas pārstāvjus.

Viesus apsvēca PSRS Kultūras ministrijas Teātru un muzikas iestāžu galvenās pārvaldes priekšnieks A. Solodovņikovs.

Maskavas mākslas darbinieku vārdā viesus apsvēca PSRS Tautas mākslinieks R. Simonovs.

Polijas valsts teātra viesizrādes iesākās vakar Mazā teātra telpās.

PADOMJU DZIMTENĒ

«Pūt, vējiņ!» simt izrādes

Padomju Lietuvas darbaļaudis labi panākumi ir J. Raipa lūgas «Pūt, vējiņ!» inscenējumam Sauju Dramas teātrī. Atzīmējot J. Raipa nāves 25. gadadienu, teātris sniedza «Pūt, vējiņ!» simto izrādi.

Padomju porcelāna izstāde

Ļeņingradas Krievu muzejs kopā ar Lomonosova vārdā nosaukto rūpniecības noorganizējis padomju porcelāna skulptūru un māksliniecisku izstrādājumu izstādi. Tajā savākti rūpniecības izstrādājumi laikā no 1917. līdz 1954. gadam. Ekspozīti izstādīti chronoloģiskā kārtībā.

Izstādes vecākajos ekspozītos skaidri saskatāma cīņa par realistisku dzīves tēlojumu arī šajā mākslas nozarē.

Pirmās meistars, kas, plevēroties padomju dzīves temām, radījis porcelāna skulptūru realistisku tēlu, ir V. Kuzeņecovs. Viņa sarkangvarda skulptūra, kas veidota 1918. gadā, liecina atklāj revolucionārās Petrograda strādnieka virsīgā tēlu.

Rūpniecības trīsdesmito gadu ražojumos redzama mākslinieku radošo meklējumu aktivizēšanās. Šī perioda ekspozīti vīdā — tējas servīzes «Austrumi mostas» (M. Mocha darbs), «Ceļš uz priekšu» (L. Protodopovas darbs) u. c.

Pēdējos gados porcelāna meistaru daļdrādā raksturīga tendence plaši atspoguļot mūsu daudzveidīgo dzīvi. Ievērojami vietu leņģem tādi darbi kā L. Lebedinskā vāzes «Mierīgā celtne» un «Stālna miera premijas laureātam». V. Stamova skulptūru grupa «Pie dzimtā ozola», kur tēlotā karavīra atgriešanās dzimtajā kolchozā u. c. Uzmanību saista J. Čarušina veidotās zveru figūras: «Briedēns», «Kazlēns», tīnīnka «Lācēns», kā arī B. Vorobjova lieliski veidotie darbi: «Kvartets», «Laiva un zaķis», Gogola personāžu figūriņas no «Revidenta» un «Mīrušajam dvēselem».

Izstādi apmeklē daudz Ļeņingradieši.

Jaunas padomju operas

Mūsu zemes muzikālajos teātros sākusies jauna sezona. Sogad lielākie operas teātru kolektīvi izrādīs vairākas jaunas padomju komponistu operas. Daudzas no tām sarakstītas par mūsdienu tematēm.

PSRS Lielajā teātrī notiek D. Kabalevskā operas «Nikita Veršņins» (pēc V. Ivanova lūgas «Būruvilciens 14-69») un A. Čačaturjana baleta «Spartaks» mēģinājumi. Komponists V. Dečterevs sarakstījis operu «Ieburkums», kuras pamatā ir pazīstamās L. Leonova lūgas sižets. Šo izrādi iestudējis S. Kirova vārdā nosauktais Ļeņingradas Akademiskais operas un baleta teātris. I. Dzeržinska operu «Tālu no Maskavas» izrādīs Ļeņingradas Akademiskā Mazā operas teātra kolektīvs.

Divas jaunas operas — J. Birjukova «Zelta Zvaigznes kavaleris» un I. Morozova «Jermaks» izrādīs Novosibirskā. Saratovā iestudē K. Močanova operu «Ausma», kura izmantots B. Lavreņeva lūgas «Lūzums» sižets.

Baškiru nacionālajam varonim veltīta Z. Ismagilova opera «Salavats Julajevs», kuru iestudē Baškirijas operas un baleta teātris. Tatarijas operas un baleta teātris izrādīs I. Pustjņika operu «Narspi», kas stāsta par čuvašu sievietes smago likteni pirmsrevolūcijas laikā. Te uzvedīs arī E. Bakirova baletu «Zelta ķemme», kas radīts pēc tataru tautas dzejnieka A. Tukaja pasaku motīviem.

Lauksaimniecības filmas

Ļeņingradas popularizāniskos filmu studiju izlaidusi jaunu filmu «Lauksaimniecības augu kaitēkļu un slimību apkarošanas mehānizācija». Filma stāsta par efektīviem līdzekļiem un metodēm, ko padomju zinātnieki un lauku darbaļaudis izmanto ražas saglabāšanai. Filma uzņemta Vissavienības lauksaimniecības izstādē pēc profesora I. Jacenko scenarija.

Gada laikā kopš PSKP CK septembra Plēnma kinostudijas darbinieki izlaidusi ap desmit lauksaimniecības filmu, starp kurām ir «Linkopības agro-

tehnika un mehānizācija», «Darzāju audzēšana siltumnīcās», «Palielināsim mājputnu skaitu» u. c. Filmas propagānda jaunākos sasniegumus lauksaimniecībā.

Ļeņingradas kinochronikas studija regulāri uzņem kinožurnālos sižetus, kas vēltiti lauksaimniecībai. Pašlaik izlaiž īsmetražas filmas par labāko laukkopju, darzāju audzētāju, lopkopju un mehānizatoru pieredzi. Šīs filmas tiek uzņemtas Pleskavas, Novgorodas, Kaļiņingradas, Jaroslavas, Murskanskas un citos apgabalos.

Zinātniski ateistiska propaganda rūpniecā

21. septembrī Vladimira Iljiča vārdā nosauktās Maskavas rūpniecības darba rīku ceha sarkanajā stūrī notika lekcija par neparastām debess parādībām. Maskavas planetarija zinātniskais līdzstrādnieks b. Ivanovs savu lekciju ilustrēja ar diapozitīviem.

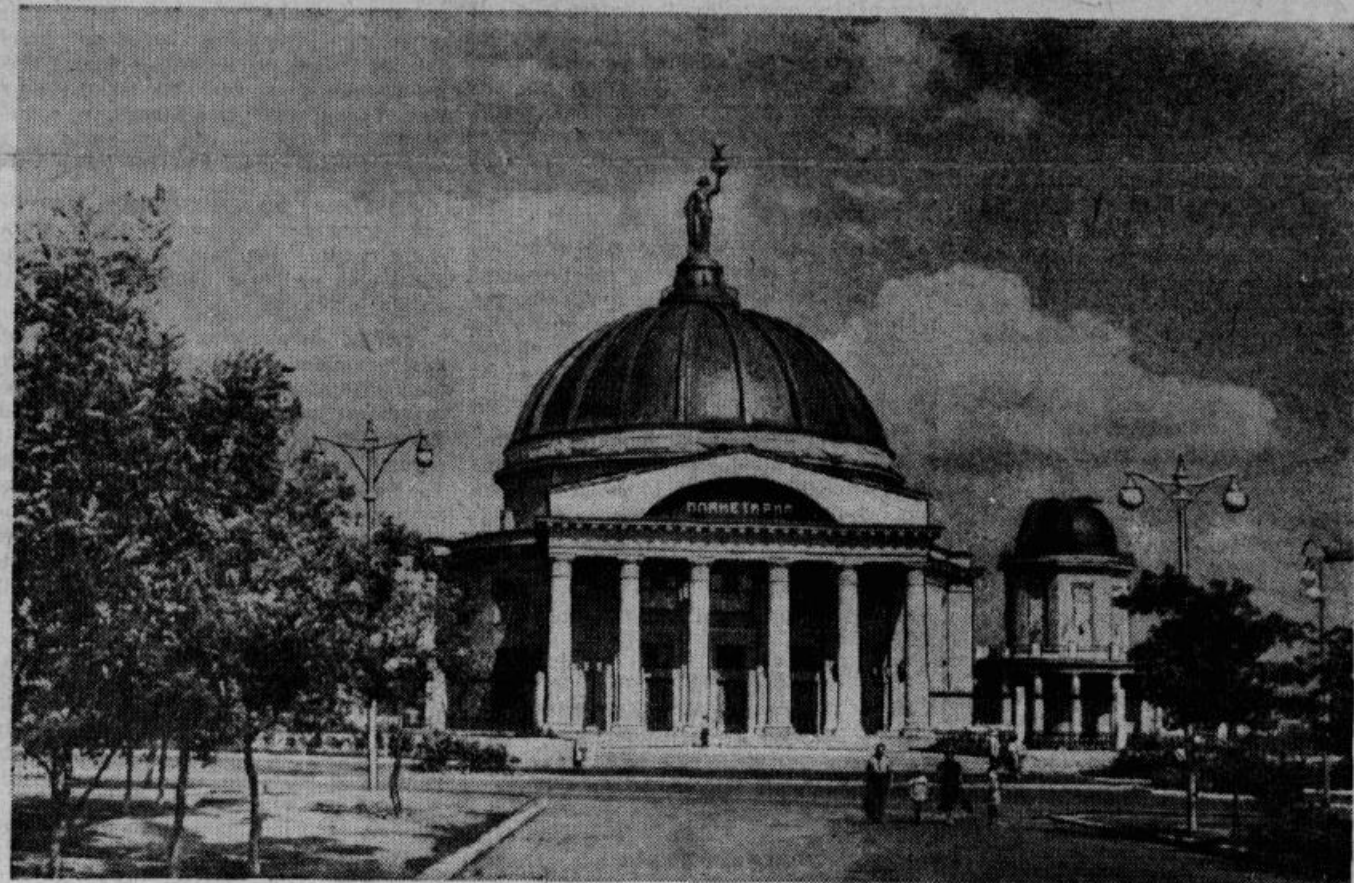
Lekcijas par dabzinātniskām temām uzņemumā notiek katru otrienu. Pēdējā laikā nolasīts vairāk nekā 60 šādu lekciju. Cehu sarkanajos stūrīšos

sarīkotas 49 kinolrādes, kuras demonstrēja popularizāniskās filmas «Visuma uzbūve», «Saules aptumsums», «Meteorīti», «Gadalaiki» u. c.

Partijas bibliotēkā atklāta antirelīģiskās literatūras izstāde.

Zinātniski ateistisku propagandu izvērs arī rūpniecības klubā. Pirms kinoizrādēm te lasa īsas populāras lekcijas, rīko antirelīģiskus vakarus.

(TASS)

Staljingradā uzcelts planetarijs. Šī monumentālā celtnie ir Vācijas Demokrātiskās Republikas darbaļaužu veļte pilsētai-ronelē. Visus planetarija izbūvēl vajadzīgos materiālus, detaļas un optisko iekārtu izgatavojuši Vācijas Demokrātiskās Republikas strādnieki un speciālisti. Planetarijā iekārtota lekciju zāle, skatītāju zāle, observatorija. Jaunā Zinātnes pils ir padomju un vācu tautu draudzības simbols.

Brālīgās ķīniešu tautas konstitūcija

1954. gada 20. septembrī Višķinas tautas pārstāvju sapulce sava pirmajā sesijā vienbalsīgi pieņēma Ķīnas Tautas Republikas konstitūciju.

KTR konstitūcijas pieņemšana ir izcils notikums brālīgās ķīniešu tautas dzīvē, kas pēc savas nozīmes tālu pārsniedz nacionālu ietvarus. Jaunā konstitūcija valnāgo 600 miljonu lielās ķīniešu tautas simtgadīgo cīņu par savu brīvību un neatkarību, tā ir patiesā ķīniešu tautas lielo brīvību un dižo tiesību charta.

KTR konstitūcija likumdošanas celā fiksē Ķīnas valsts varas tautas raksturu, nosaka valsts politisko sistēmu — tautas pārstāvju sapulci sistēmu, strādnieku šķiras hegemoniju, strādnieku un zemnieku savienības nesatricināmos pamatus, Komunistiskās partijas vadošo lomu, visu tautu un tautību līdztiesību, tā nosaka Ķīnas pilsoņu lielās tiesības un cildēnos pienākumus un stingri nosprauz šīs milzu valsts tālākās attīstības ceļu — Ķīnas pakāpenisku, bet nelokāmu pāreju uz socialismu. KTR jaunā konstitūcija ir dzīves, darbības un attīstības pamatlukums katram Ķīnas pilsonim un visai ķīniešu tautai.

Konstitūcija ir ķīniešu tautas gudrības un pieredzes iemiesojums. Tas apspriešana piedalījās vairāk nekā simt piecdesmit miljonu cilvēku. Strādnieki, zemnieki, amatnieki, karavīri, tautas inteliģences pārstāvi izmantoja savas tiesības un ierosināja vairāk nekā miljonu priekšlikumu Konstitūcijas labošanai un papildināšanai. Višķinas tautas pārstāvju sapulcē par konstitūcijas projektu izteicās 89 deputāti — visu Ķīnā dzīvojošo tautu, ķķīru un slāņu pārstāvi.

deva iespēju ķīniešu tautai vēsturiski pašam īstā laikā radīt drošas garantijas jaunā pamatlukuma absolūtu un neapšaubāmai realitātei.

Piecus gadus pastāv Tautas Ķīna. Sajā laikā tā īstenojusi cilvēces nīknākie īstenojumi, darījuši itin visu, lai nožņauptu ķīniešu tautas loļojumu. Būputā intervencija Ķīnā un Ieburkums, Korejā, militārā un ekonomiskā bloķade, politiskā diskriminācija, diplomātiskā izolācija, diversijas — grūti uzskaitīt visas negēlības, ar kurām aizjūras imperialisti centās aizkavēt jaunās Ķīnas dzimšanu un nostiprināšanos. Bet viss bija nesekmīgs. Sešus miljardus dolaru intervēti vēltīgi izšķieda, apgādājot Can Kal-ši armiju. Savu militāro un politisko prestižu tie zaudēja Korejā. Bankrotējuši Ķīnas ekonomiskās diskriminācijas un bloķades politikā. Tagad Vašingtonas diplomāti, dodot vissmagāko triecienu Apvienoto Nāciju Organizācijas prestižam, kopā ar tiem paklausīgo valrākumu atkal nav pieļāvuši leņģemt šai organizācijai vietu ķīniešu tautas likumīgajam pārstāvim.

Tāču arī šīs mēģinājums ar rupju spēdienu mazināt Ķīnas starptautisko lomu ir smieklīgs un nevar dot sekmes. Jau 24 valstis atzinušas KTR, visas lielās buržuāziskās Azijas zemes, to vienprātīgi uzskata par Azijas vadošo lielvalsti. Pret Ķīnas TR talaku diskrimināciju protestē visplašākās apriņdas Rietumelropā, Āfrikā, Tuvojos Austrumos, Latīņamerikā. Kad nesen Eizenhauers paziņoja, ka «zeme ar augstu morālu līmeni nevar piekrist KTR uzņemšanai ANO», angļu laikraksts «Daily Herald» dzēlīgi piezīmēja: «Uz to var īst atbildēt, ka nevienš cilvēks ar augstu morālu līmeni un reālas īstenības izpratni nevar būt krāpniecības piekritējs. Un krāpniecība neizbēgama, kamēr figura, kurai var tīkai Formozā, sēdēs ANO un pretendēs uz to, ka pārstāv to pašu ķīniešu tautu, kura izsvēdusi šo personu no Ķīnas.»

Vēl skaidrāk savu viedokli izteicis šīs dienas Eitliss, pasvitrodams, ka jo ātrāk Can Kal-ši izdzīs no Formozas, jo labāk tas būs Azijas un visas pasaules tautam.

Pieķērušies, nožēlojami marionetel un stūrgalviņi atteikdamies atzīt 600 miljonu lielvalsti — Ķīnu, aizjūras politiķi uz mata atgādina cilvēkus, kuri, aizsedzot loģus, grīb apturēt — saules uzlēkšanu.

Vēstures likumi nav pakļauti Amerikas imperialistu un to līdzekļēju lēģībām. So vienkāro, bet svarīgo patiesību ar jaunu spēku pasvitroja arī Ķīnas TR konstitūcijas pieņemšana. Tautas Ķīnas konstitūcija ir spožs apliecinājums marksisma-leninisma nemirstīgo ideju uzvarai, progress uzvarai, demokrātijas un socialisma triumfai, apliecinājums tam, ka dižās idejas, kas uzvarēja pirms 37 gadiem mūsu zemē, ir kļuvušas par sirdslietu jauniem simtiem miljonu cilvēku.

«Ceļš, pa kuru mēs ejam, — pasvitroja savā ziņojumā par KTR konstitūcijas projektu ĶKP CK sekretārs biedrs Lu Šao-čzi, — ir ceļš, pa kuru gājusī Padomju Savienība, ... tas ir ceļš, kas atbilst vēstures attīstības likumiem un par kuru nenovērsami ies visa cilvēku sabiedrība.»

M. Vilks

Komponistu jaunrade

22. septembrī Latvijas Padomju komponistu savienībā notika jaunrades sanāksme, kurā noklausījās divu jauno komponistu dziesmas.

Oļģerts Grāvis, kas jau vairākos konkursos apliecinājis tiecamos dziesminieka lirika spējas, šoreiz bija iesniedzis izstrādāšanai dziesmu ciklu «Mēness meitena» ar J. Raipa tekstiem. Ciklā 9 dziesmas.

Referents Jēkabs Vitoliņš atzīmēja, ka šis ir trešais dziesmu cikls ar Raipa tekstiem latviešu mūzikā. Pirmās bija Alfrēdam Kalniņam, otrs — Marģerim Zaripam.

Komponistu plevēršanās Raipa dzejaļi ir ļoti pozitīvi vērtējama. Līdzšinējā pieredze liecina, ka Raipa dzejas spēks iedvesmojis komponistus skaistas, idejiski piesātinātas muzikas radīšanai. Visādā ziņā apveicama arī Grāvis plevēršanās Raipa mīlestības lirikai, kas atklāj lielas, dziļas jūtas. Grāvitim spēģija iejūta dzejas tēlos. Katrai dziesmai īpašs muzikas tēls, kas klausītāju pārliecina.

Visumā cikls sanāksmē guva pozitīvu vērtējumu. Taču pie dažām dziesmām darbs vēl turpināms.

Otrs jaunais komponists Edmunds Goldšteins uzrakstījis dziesmu «Tavas acis» ar Laimoņa Pēlmaņa tekstu. Tekstā labi saaug personīgās jūtas ar sabiedriskajām. Šī saskaņa muzikā izteikta mazāk pārliecināti. Komponistam vēl jāpiestrādā, lai izveidotu pilnvērtīgu dziesmu.

Pārrunās piedalījās komponisti A. Skulte, P. Smilga, P. Licite, L. Garuta u. c. M. Berga

O. Vacletis

Kadrs no Indijas kinofilmā «Viesuļvētra».

Indijas filmu festivals

23. septembrī Maskavā, pilsētas varoņs — Leningradā un Stalingradā, kā arī savienoto republiku galvaspilsētās, tika skatīti Indijas filmu festivala, kas ilgs vienu nedēļu. Šis festivāls notiek padojumu tautu kultūras dzīvē reizē ir krāšņi tautu draudzības svētki. Milzīgā interese, ko rīdzinieki izrādīja Indijas kinomākslas izcilāko sniegumu demonstrējumam, to pierāda vislabāk. Vēl un vēlreiz kļūst redzams, ka īsta un patiesa realitiska māksla vieno tautas, palīdz tām labāk saprast vienu otru un iemīļot vienu otru.

Var droši apgalvot, ka tieši pēdējā laikā progresīvās cilvēces kultūras dzīvē notiek svarīgas kvalitatīvas izmaiņas. Lielā mērā tas izpaužas arī tāl apstākļi, kas satricināts un pat apgāzts daudzus vecās prioritātes, tradīcijas, atziņas. Cilvēces kultūras sūpulis, salīdzinot ar tiem oficiālajiem atzinumiem, ko vecākie paaudzes laudis leģuva skolā, lielā mērā pārvietojas uz austrumiem, uz Aziju. Tas tāds, ka tieši mūsu dienas pilnā balstīturājusies atbrīvotā Kīna, līdz ar to dodama aizvien plašāku ieskatu par savas kultūras neizmērojamām bagātībām. Līdzās Kīnai savus milzīgos pienesumus mūsu koloniālā jūga aizvien vairāk atbrīvo Indijas tauta, droši un atklāti sākdama līdzrunāt ītin visas dzīves un darba nozarēs, tāl skatīt arī kultūras lauku. Un tad nu izrādās, ka grieķus un romiešus daudzējādā varam uzskatīt par tādu senu kultūras tautu mazdēliem, kādas ir kīnieši un indieši. Tūkstošiem gadu pirms mūsu eras kā Kīna, tā arī Indija likti pamati daudzām no tām mākslas nozarēm, kas šodien ir ikvienas tautas kultūras dzīves neatņemama sastāvdaļa.

Kapitalisma ielašanās šīs senās kultūras zemes, koloniālais jūgs bija iemesls tam, ka ilgu laiku tika iznīcināti un izlaupti Indijas kultūras un mākslas daudzi lielākie dārgumi, kas apstāda un nīkuloja pati kultūras un mākslas dzīve. Tās atdzīvīšanās un rosināšana milzu nozīmi bija lielajai Oktobra revolūcijai un padojumu lauku milzīgajiem panākumiem pirmajās piecdesmitās, bet it īpaši padojumu tautas pasaulvēsturiskajam uzvarām otrajā pasaules karā, kura rezultāta tika satricēti pīso

vācu fašisms Eiropā un japaņu imperiālisms Āzijā, tāds kārtā leņģerājami vājinot visu imperiālisma nometni un palīdzot daudzām brīvību mīlošām tautām nokārt koloniālo jūgu.

Tieši tāds padojumu laudis ar tādu uzmanību un patiesu apbrīnu seko Indijas tautas brīnīgajiem sasniegumiem kā visās citās dzīves jomās, tā radošajam uzvarām mākslā. Mūsu prieks ir vēl jo lielāks tā iemesla dēļ, ka šī attīstība notiek īstenas realitiskas mākslas gultnē, kas ir progresīvu ideju un lielu domu nenogurstoša pūdeļa.

Kino ir viena no visjaunākajām indišu mākslas nozarēm. Tās sākumi meklējami mūsu gadsimta otrajā gadu desmitā. Īsteni progresīvas tendences skaidri nojaušami sākoties vēl vēlāk — trīsdesmitajos un jo sevišķi četrdesmitajos gados. Pašlaik jaunā indišu kinematogrāfijā guvusi apbrīnošanas cienīgu panākumus, par kuriem var pārliecināties, arī noskatoties festivala laikā demonstrējamās filmās.

Kā zināms, šai laikā rīdziniekiem dota iespēja redzēt triju Indijas filmu demonstrējumus. Tās ir «Divi bīgļi zemes», «Viesuļvētra» un «Klaidonis». Visas šīs filmās izpaužas indišu kinematogrāfijas labākās tradīcijas. Padojumu skatītājam tas ir sevišķi tuvas un saprotamas tāds, ka katlīgā, realitiska valodā stāsta mums visu patiesību par indišu tautas dzīvi. Indišu kinomākslinieku lielais sniegums tāds aizraut skatītāju un dod viņam daudz jaunu, bagātīgu atziņu. Tas izsac pelnīti atzīnību visur, kur vien šīs filmās tiek demonstrētas.

Indišu mākslas meistari aizvien apliecinājuši un apliecina, ka viņu panākumi gūti padojumu rakstnieku un mākslinieku tiešā auglīgā ietekmē. Tādas filmās kā «Brunuķis Potjomkins», «Akmens zieds», «Glinka» un citas atstājis dziļu jo dziļu ietekmi Indijas mākslas dzīvē. Tādēļ ikviens no mums jo sevišķi priecājas par Indijas kinematogrāfijas krāšņo uzplaukumu.

Indijas kinofilmu festivala Padojumu Savienībā kalpo abu mūsu lielo tautu draudzības nostiprināšanai. Tādējādi tas kalpo mieram un demokrātijai visā pasaulē.

V. Kalpiņš

Vissavienības šacha komandu turnīrs

Nekad līdz šim Rīgā nebija redzēts kopā tik daudz padojumu šacha lielmeistaru un meistaru kā tajās 15 dienās, kad Pionieru pils zaļās izcīnīja PSRS šacha komandu čempionātu. Atskaitot PSRS izlases dalībniekus, kuri cīnījās Holandes pasaules meistarsacīkstēs komandām, Rīgā bija atbraukuši gandrīz visi, kas sadzīd padojumu šacha ziedu: četri starptautiskie lielmeistari, piecpadsmit starptautiskie meistari, divdesmit seši PSRS sporta meistari, divdesmit trīs spēcīgākie meistarkandidāti, astoņpadsmit pirmās klases un divas otras klases šachistes.

Sakarā ar Latvijas PSR šachistu panākumiem pēdējā laikā (4. vieta PSRS republiku komandu turnīrā, 2. vieta Vissavienības lauku šachistu komandu meistarsacīkstēs, 3. vieta Vissavienības jaunatnes komandu turnīrā) sporta biedrība «Daugava» atļāva pirmo reizi piedalīties ar savu komandu šinī izcīnīja sacensības. Cīņas rezultāti, kuriem ar lielu uzmanību sekoja visa Padojumu Savienības prese, ir jau zināmi: kaut gan «Spartaks» un «Naukas» kolektīvi leģuva vienādu punktu skaitu (51,5), uzvaru piešķir «Spartakam», jo šai komandai bija uzvaras visos 10 mačos, turpretim «Naukas» komanda uzvarēja 7 mačus, divus zaudēja un vienā panāca neizšķirtu. Sporta biedrības «Daugava» kolektīvs ar 33 punktiem ierindojās priekšpēdējā vietā.

Jāatzīmē, ka sacensību sākumā par iespējamiem uzvarētājiem specialisti uzskatīja četras komandas: pagājušā gada čempionu «Iskra» (ar starptautisko lielmeistaru M. Taimanovu priekšgalā), «Zenitu» (pie 1. galdīpa starptautiskais lielmeistars un PSRS čempions J. Averbahs), «Nauku» (priekšgalā starptautiskais meistars V. Korņeļs) un «Spartaku» (priekšgalā starptautiskais lielmeistars T. Petrosjans). So pareģojumu sacensību pirmajā kārtā attaisnoja vienīgi «Spartaks», kas uzvarēja «Trudu» kolektīvu ar 6:2. Turpretim «Iskra» zaudējums «Dinamo» komandai, «Naukas» neizšķirts ar «Lokomotivu» un sensacionālais «Zenita» zaudējums «Daugavai» (2,5:5,5) sajauca visu aprēķinus. Skatītāji reaģēja tāds veids, ka pie «Daugavas» komandas galdīpam turpmākajās dienās drūmeļš lielākā daļā klatēso, bet pārējo komandu dalībnieki sāka uzmanīgi sekojot ikvienam «Daugavas» šachista partijām un nopietni tās izstudēt. Ar apbrīnojamu drosmi «Daugavas» 1. galdīpa cīnītājs Michāls Tals atklātne pletojā pret PSRS čempionu Averbachu jauninājumu, kura sarežģītums pēdējais pārtēraja apdomas laiku. Šai partijai bija arī cita nozīme. Lietā tā, ka Tals nesen cīnījās mačā pret meistaru Saiginu. Uzvarot šai mačā (8:6), Tals leģuva tiesības uz šacha meistara nosaukumu. Mačā partijās nodots novērtēšanai PSRS šacha kvalifikācijas komisijas priekšsēdētājam Averbacham. Tagad viņš guva tiešu un konkrētu iespēju iepazīties ar Tala spējam un prasmi.

«Sākot ar otro kārtu, kad «Daugava» smagi zaudēja «Medik» kolektīvam (2,5:5,5), viss sāka iet atkal normāli. — Tā izcēlās starptautiskais lielmeistars A. Tolušs. Lielmeistara mazliet ironiskā plezme pilnīgi dibināja, jo uzvara, ko mūsu komanda izcīnīja 5. kārtā pret PACN kolektīvu (6:2), bija pēc tam arī vienīgā. Pārējos mačus «Daugavas» šachisti zaudēja.

Komandu turnīrs reizē ir arī individuālā sacensība pie atsevišķiem galdīpam. Pie pirmā galdīpa vislabākie rezultāti ir lielmeistaram Petrosjanam (7 punkti no iespējamiem 10). Tāls ar 4 punktiem dalīja ar meistaru A. Suetinu 9. un 10. vietu. Raksturīgi, ka pēdējā (11.) vietā palika starptautiskais meistars G. Lisicins ar 3 punktiem. Tāls uzvarēja 1. partijā, 3 zaudēja un 6 beidza neizšķirti. Jaunajam meistaram cīņā pret lielmeistariem un starptautiskiem meistariem tas ir labs sānleģums. Šis rezultāts būtu bijis spīdošs, ja viņš uzvarētu stāvokli pret starptautisko meistaru L. Aroninu nebūtu pārskaatījis. Uzvaras gadījumā Tals būtu devis skaistāko partiju šinī turnīrā.

Nosvērti un stabili spēlējošais talantīgais jaunais meistars J. Klaviņš pie 2. galdīpa palika 8. vietā ar 5 punktiem (+2; -3; =5). Labākie rezultāti bija Cholmovam, Aronsonam un Molesevam (katram 6,5 punkti). Pie 3. galdīpa uzvarētājs bija meistarkandidāts A. Lutkovs (8 punkti bez neviena zaudējuma). Meistarkandidāts J. Klovāns palika pēdējā vietā ar 2 punktiem (+0; -6; =4).

Vislielāko punktu skaitu mūsu komandā deva pie 4. galdīpa spēlējošais meistarkandidāts A. Gipslis, kas ar 4 uzvarām, 2 zaudējumiem un 4 neizšķirtām dalīja 3. un 4. vietu. Pirmās — meistars A. Batujevs (7,5 p.). Pie 5. galdīpa pirmo vietu izcīnīja starptautiskais meistars Nežmetinovs, meistarkandidāts M. Pasmans dalīja 7., 8. un 9. vietu (+3; -5; =2). Pie sestā galdīpa pirmie bija meistari Goldebergs un Polugajevskis, meistarkandidāts P. Kampeuss izcīnīja dalīti 6. un 7. vietu (+3; -5; =2).

Ļoti neveiksmīgi cīnījās mūsu republikas čempione M. Lauberte, kura ar 3 punktiem (+1; -5; =4) ierindojās dalītī pēdējās vietās (9.—11.), veiksmīgāk — Z. Nachimovska; Vinai bija 2 uzvaras, 7 neizšķirts un tikai 1 zaudējums. Ar 5,5 punktiem viņa dalīja 4. un 5. vietu.

Val «Daugavas» komandas rezultāti uzskatāmi par sasniegumu vai par neveiksmi? Atbildēt var noteikti: mūsu komanda savas spēles stiprumu parādīja tādu, kāds tas īstenībā bija. Klovāns un Pasmans nebija «formā», Lauberte tāpat. Kad citas komandas veselju mēnesi trenējās un atpūtas Rīgas Jūrmalā, «Daugavas» komanda nepilnā sastāvā tikai 2 nedēļas, pa vakariem apūceļās treniņā meistara Koplova vadībā. Tādēļ fiziski «Daugavas» šachisti nebija gatavoti, un tāds daudzārt pietrūka izturības. Īsajā «treniņā» laikā Klovāns nepaspēja atradināties no pastāvīgo «laika» trūkuma, Pasmans no savas pašpārliecības un Lauberte no balēm partijām. («Ka tik kas nenotiktu»). Trūkst mūsu šachistiem arī turnīra cīņas pieredze. Parādīt labu sagatavotību atklātnes teorijā, «Daugavas» komanda bija vāja patstāvīgu problēmu risināšanā.

Sachs padojumu zemē ir masu sports. Komandu sacensības ir jaunu talantu atklāšanas. Par nožēlošanu, to vēl nav sapratuši sporta biedrības «Daugava» Centrālā padome: tāl nav vēl savas šacha sekcijas un tā nēko nedara, lai organizētu komandu sacensības Latvijas mērogā. Pat «Daugavas» individuālais čempionāts notiek tikai pa 2. gadiem reiz. Kad mūsu šacha dzīves vadītāji šo pasivitāti izbeigs, labāki kļūs arī šachistu panākumi atbilstošās sacensībās.

J. Fride

GUSTAVS ŠKILTERS

Sā gada 24. septembrī 80 gadu vecumā miris tēlnieks Gustavs Škilters. Latviešu māksla zaudējusi vienu no saviem vecākajiem māksliniekiem, kas stāvējis pie mūsu tēlniecības šūpuļa un ilgu gadus bija tās aktīvs veidotājs.

Visu savu dzīvi un jaunradī Gustavs Škilters veltīja realitiskās mākslas plauksmei.

Grūts bija vienkāršā Rūjienas apkārtnes muļķa kalleja dēļ ceļš uz mākslas meistariību. Pēterburgas Stiglica zīmēšanas skola, kur tēlnieks guva profesionālas zināšanas un vēlāk daudz gadu tur strādāja par dekoratīvās skulptūras klases vadītāju, Gustavs Škilters mācījās no krievu mākslas meistariem, kuru realisma, demokrātisma un tautiskuma principiem viņš palika uzticīgs visu mūžu.

Gustava Škiltera jaunrade bija nepārstādīdams. Tā spilgti izpaužas tēlniecības, grafikas, lietiskās mākslas, glezniecības, mākslas kritikas un pedagogijas novados. Viņa mākslu raksturo tautas latviešu tautas folklorā, kuras tēlus un motīvus viņš daudzārt izmantoja savās kompozīcijās. Lielī nopenī Gustavam Škilteram ir portreta mākslas attīstībā latviešu tēlniecībā.

Piecdesmit piecus gadus darbojoties

latviešu mākslā, Gustavs Škilters radīja patiesas un neizdošas vērtības. Daudz viņa darbi teit latviešu realitiskās mākslas dārgumu krātuvē.

Gustavs Škilters nepazīna bezdarbību un nogurumu, viņš vienmēr bija jaunu radošu ieceru pilns.

Gustava Škiltera gaišais, optimistiskais un darbīgs tēls vienmēr paliks mūsu piemiņā.

Lasītāju vēstules

Par obeliskiem un «ragiem»

Arhitektu sabiedrībā divas pārrunas izraisījis A. Zemka raksts «Par balustrādēm un parapetiem virs dzīvojamām mājām», kas publicēts žurnālā «Arhitektūra i strolētojevo Moskvi» š. g. 8. numurā. Rakstā uzskatāmi parādīts, pie kādam prērunām novedusi arhitektu pārmērīgā aizraušanās ar dekoratīvajiem detaļām. Cēlniecības ekonomijas, tempu pātrīnāšanas un ekspluatācijas apstākļu izlabošanas vārdā autoru pamatoti protestē pret celtņu neattaisnojamo «izgreznošanu» ar balustrādēm un parapetiem stīmiem metru kopgarumā.

Mūsu republikas lasītāji A. Zemka raksts tūlīt izlasa pārdomas par Rīgas viesnīcas jauncelti, kas pašlaik daļēji sāk atbrīvoties no sastatnēm. Ja arī automaizraušanos ar dekoratīvajiem detaļām visumā pārņem nevar, tad par zināmām šī novirziena atskāpām jau šodien var pārliecināties katrs garāmgājējs. Vispārējo nosodījumu jau izpelnījusies gan divinie, it kā no mīklas darinātie «ragi» Padojumu bulvāra puses fasādē, gan, it īpaši, butaforskie obeliski un vāzes, kas kā ast duramie izslejas virs balustrādes ākas stūros.

Mēs visi priecājamies, ka cēlniecības darbi Rīgas centrā baidzot leģājuši noteiktākas slēdes un ka pilsētai drīz būs tik ilgi gaidītā plaša viesnīca. Taču jaunceltne nevar nodērt par paruugu cēlniecības industrializācijas, ekonomijas un tempu ziņā, arī arhitektoniskā ziņā tā nezin vai būs solis uz priekšu socialistiskā satura nacionālās formas meklējumos. Tomēr nesteigsimies spriest par to, ie-

kams celtnē nav galīgi nobēgta, sevišķi tāpēc, ka vādība pašlaik uzticēta cilvēkiem ar augstu atbildības sajūtu, kuriem vismaz daļēji varbūt izdosies labot iepriekšējo autoru pieļautās kļūdas (piemēram, gandrīz pilnīgi tiek pārprojektiēti interjeri). Pakāvēsimies vienīgi pie augstāk minētajiem detaļām.

Ja balustrāde kā mīerīgām noslēdzošām elementam ir sava nozīme celtnes kompozīcijā, par obeliskiem to nevarēs teikt. Līdzīgas formas sīkdaļas labi noslēdz izvirzītus vertikālos apjomus (piemēram, augstceltnes). Ko celtnes veido tā šenes šinī gadījumā? Lieka butaforska pīdeve, nekas vairāk. Nemaz nerunājot par Padojumu bulvāri, kura harmoniskajā, uz kānala apstādījumu joslu pavērstajā apbūvē šie veidojumi izskatās kā svešķermeņi, tie vispār sveši vietējām arhitekta tradīcijām.

Viesnīcas projekta autori vairākkārt mahnījušies, tāpēc jautājumam, kurš no viņiem atbildīgs par bezgaumīgo «greznību», nepieskaršimies. Bet — katram autoram savas ieceres jāsaskopo ar Rīgas galveno arhitektu N. Rendeli, kam uzticēta pilsētas nākotnes sejas veidošana. Kāpēc viņš nav izlietojis savas «veto» tiesības attiecībā uz butaforskajām pīdevēām? Rodas bažas, vai līdzīga veida valpajoms netiek gatavots arī citām mūsu jaunceltīm?

Val nedērtu padomāt par obelisku un «ragu» novākšanu, kamēr tas vēl izdarāms bez sevišķām pūlēm un liekiem izdevumiem?

Arhitekti

Pa žurnātu slejām

Socialistiskais realisms

kapitalistisko valstu progresīvajā literatūrā

Kapitalistisko valstu literatūrā dzīvē arvien krāsīgā izdala divas galvenās tendences: buržuāziskās literatūras deģenerēšanās, pilnīgi atklātā noslēdšana imperiālisma kalpībā un progresīvās literatūras uzplaukums, tās ietekmes pieaugums. Tie kapitalistisko valstu rakstnieki, kas ar savu dalīpdrī kalpo strādnieku šķiras revolucionarajiem mērķiem, kļūst par savu tautu nacionālās kultūras vadošajiem darbiniekiem, un viņu darbi ir svarīgi ieguldījums visas progresīvās cilvēces kultūrā.

Arzēmu progresīvie rakstnieki daudz mācās no padojumu literatūras pieredzes, izmanto savā dalīpdrī socialistiskā realisma metodi. Progresīvā prese ārzemēs dzīvi iztīrā socialistiskā realisma problēmas. Šais iztīrājumos aktīvi piedalās daudzi izcilākie rakstnieki, socialistiskā realisma metodes jautājumus pārrunājot kā savas dalīpdrīes prakses jautājumus.

Socialistiskā realisma attīstības perspektīvas kapitalistisko valstu progresīvajā literatūrā ir jautājums, kas modinājis lielu interesi arī padojumu literatūras darbinieku vidū. Padojumu presē publicētos rakstus un it īpaši augustloku mācību praksē šai sakarībā izteiktas dažādas, dažkārt pilnīgi pretējās domas. No vienas puses, izskanējās viedoklis, ka socialistiskais realisms ir vienīgi padojumu literatūras metode, t. l., ka socialistiskais realisms varot rasties un attīstīties tikai tur, kur uzvarējis socialistiskā revolūcija. Citi literatūras teoretikā iekrituši pretējā galējībā un socialistiskā realisma sākumus meklē XIX gadsimta Rietumeiropas proletariskajā dēvē.

Pēdējā laikā vairākos padojumu centrālajos žurnālos parādījušies raksti, kuros ar vēstures un literatūras vēstures faktiem, kā arī ar konkrētiem piemēriem no ārzemju progresīvās literatūras mūsdienīgu prakses pierādīta abu šo uzskatu nepamatotība. Šai ziņā interesi modina žurnāla «Voprosi filosofii» publicētais T. Motļeva raksts «Socialistiskā realisma principu nostiprināšanās kapitalistisko valstu progresīvajā literatūrā».

Runājot par jauno, revolucionārā strādnieka tēlu, ko literatūra leveda XIX gadsimta Rietumeiropas proletariskajā literatūrā (konkrēti — G. Veerts un E. Potje), raksta autore parāda, ka šim tēlam trūkst vēsturiskās konkrētības. Nākotnē neizbēgamās socialistiskās revolūcijas perspektīva šiem proletariskajiem dzejniekiem atklājas tikai vispārīnoki deklaratīvā formā,

ВОПРОСЫ ФИЛОСОФИИ

mākslas organizāciju pārkārtošanu, diskusiju presē pirms I Vissavienības padojumu rakstnieku kongresa un pats šis kongress, kurā piedalījās daudz viesu no ārzemēm, bija radušis dzīvu atbalstu progresīvajā ārzemju presē. Ar strādniecības revolucionāro kustību saistītie izcilākie ārzemju literatūras darbinieki PSRS Padojumu rakstnieku savienības Statutus ierakstīto socialistiskā realisma metodes definīciju pieņēma par savas dalīpdrīes lūzingu. Padojumu literatūras pieredze palīdzēja progresīvajiem rakstniekiem ārzemēs strādāt pēc socialistiskā realisma metodes. Trīsdesmitajos gados ārzemēs radās virkne vērtīgu grāmatu, kas atspoguļoja tautu cīņu pret fašismu un komunistisko partiju vadošo lomu šai cīņā. T. Motļeva atgādina šai sakarā 1935. gada 25. marta «Pravda» sniegto vērtējumu par Vilija Bredeļa romanu «Pārbaude»: «Bredeļa romāns ir socialistiskā realisma metodes uzvara...»

Skaidri izteiktas socialistiskā realisma iezīmes raksturo arī virkne citu tālā ārzemju literatūras darbu. Tie atzīmēja masu Johānese Bechera, Annas Zegerses, Marļas Malerovas, Marļas Pulmanovas, Vardas Vasiljevskas, Nikolas Vapcarova grāmatas. Viens no visspilgtākajiem socialistiskā realisma darbiem Rietumeiropas literatūrā otrā pasaules kara laikā ir Juliusa Fufika «Reportāža ar cīņu kaklā».

Pēc otrā pasaules kara izveidojās spēcīga demokrātijas un socialisma nometne. Varenī pleauga Padojumu Savienības starptautiskā autoritāte. Tautas demokrātiskās valstis sekmīgi top socialistiskā sabiedrība. Tie ir objektīvie priekšnoteikumi, kuri letekmē tagad kapitalistiskās pasaules progresīvajā literatūrā ātri un sekmīgi attīstās socialistiskā realisma metode.

Raksturīga iezīme, kas apliecina ārzemju progresīvo rakstnieku idejiski māksliniecisko nobriedumu un viņu sekmes socialistiskā realisma metodes apgušanā, ir viņu meistariības pieaugums cilvēka personas noteļojumā. Viena no izplatītākajām proletariskās literatūras augsanas slīmiņām divdesmitajos un trīsdesmitajos gados bija schematisms, cilvēka raksturojuma vienkāršošana, nevērbā pret viņu iekšējo dzīvi. Mūsdienīu progresīvās literatūras labākajos darbos Aragona, Fasta, Stūlistisko valstu progresīvajā literatūrā,

bet nevis tikai par socialistiskā realisma «ieziēm» vai «tendencēm», kā vēl nesen rakstīja vairāki kritiķi.

Ielūkojoties dažādu valstu leģerājamo rakstnieku dalīpdrī, konstatē T. Motļeva, redzam, ka katrā tautā socialistiskā realisma mākslā ir savas neatkārtojamas īpatnības, nacionālo formu originalitāte.

Kā zināms, nacionālās kultūras forma vispirmā kārtā ir valoda, bet ne vienīgi valoda. Katras valsts progresīvajā literatūrā atspoguļojas attiecīgās tautas sadzīves savdabības, parašas, kultūras mantojuma raksturs, dabas īpatnības. Tādēļ pēc saviem sabiedriskajiem uzskatiem, pēc estētiskajiem pamatprincipiem padojumu literatūrā tuvi rakstnieki cīnījās rada darbus, kas ļoti daudzējādā ziņā atšķiras no padojumu rakstnieku darbiem.

Raksta turpinājumā T. Motļeva aplūko ārzemju progresīvo rakstnieku radošos meklējumus un sasniegumus tautas masu izšķirošās lomas atklāšanā notikumos, kuros viņi tēlo savas darbos. Pretstatā reakcionarajai buržuāziskajai literatūrai, kas slavina imperiālistisko «pārcīvēku» patvaļu, cietīdribu un naidu pret darbaļaužu masām, kapitalistisko valstu progresīvie rakstnieki cenšas savos darbos atēlot tautas varenību un diženās perspektīvas.

Progresīvie ārzemju rakstnieki bieži rada savos darbos tautas cīnītājus, komunistisko partiju darbiniekus. Labākās starp šīm grāmatām redzam, ka parēzi atslīnātā personības un tās vēsturiskās lomas, tautas un varopa attiecību problema. Darbaļaužu atbrīvošanās cīņā vadītāji šeit parādīti kā laudis, ko izvirzījuši tauta un kas ir miesa no tautas miesas.

Arzēmu progresīvajā literatūrā vērojama arvien lielāka radošā drosme tautas revolucionārā avangarda attēlojumā. «Komunistā tēla radīšana ir mūsu literatūras centrālā problema», — pirmās četriem gadiem rakstīja Hovards Fāsts.

Aragona romāna «Komunisti» novatorisko nozīmi lielā mērā nosaka tas, ka šeit pirmo reizi franču literatūras vēsturē nācījas avangards, tās šīrsaspīnā un prāts — komunistiskā partija — kļūst par apmēros grandiozas mākslinieciskās epopejas virzīšo spēku. Ari Stila triloģijā «Pirmās trieciens» uzskatāmi apliecina, ka labākie rakstnieki franču tautas avangarda spēkus, cīnītājus par Francijas nacionālo neatkarību un labāku nākotni attēlo aktīvā darbībā, cīņā.

Socialistiskā realisma principi — parādīt dzīvi tās vēsturiskajā attīstībā — protams, attiecas ne tikai uz sabiedriskā dzīvi, bet arī uz cilvēka iekšējās pasaules atklāšanu. Ari cilvēka iekšējā pasau-

lē, kapitalistiskās pasaules ierindas darbaļaužu apziņā, psihē notiek revolucionāra attīstība no tumsas uz gaismu, no sīkpiļsoniskiem aizspriedumiem un iluzijām uz politisko apziņumu, no vienaldzības uz gatavību cīnīties. Personības garīgā izaugsme revolucionārās kustības ietekmē ir viena no socialistiskā realisma vadošajām, māģistrālajām tēmām, jau sākot ar Gorkija «Mati». Saprotams, ka arī progresīvie ārzemju rakstnieki daudz strādā pie šīs tēmas.

Savā rakstā T. Motļeva aplūko dažas un dažādas konkrētas parādības kapitalistisko valstu sabiedrības un atsevišķi tās locekļu dzīvē, kuru attēlojuma, pielietojot socialistiskā realisma metodi, progresīvie rakstnieki spējuši radīt lielas idejiski mākslinieciskas nozīmes darbus.

Rezumējot iepriekš teikto, autore saka: «Mūsdienīu progresīvā literatūra ir augstākā mērā daudzveidīga pēc savas tematikas. Bet lai kādu dzīves notari savos darbos skar labākie rakstnieki, viņi uzstājas kā aktīvi cīnītāji par cilvēces labāku nākotni, kā tautu atbrīvošanās kustības darbinieki. Mobilizējošs, uzbrūkošs gars ir viņu dalīpdrīes organiska sastāvdaļa.

Progresīvie rakstnieki, kas savu radošo darbu neatdala no tautas cīņas, sprauz seš uzdevumu dīzļā iepazīt dzīvi, vispusīgi atspoguļojot dzīves īstenību. Līdz ar to viņi cenšas celt savu māksliniecisko meistariību. Viņi skaidri apzinās, ka klasiskās literatūras sasniegumu un padojumu literatūras pieredzes apgušanā viņi vēl ir tālu no pilnības un ka visprogresīvākās, novatoriskās mākslas metodes apgušana prasa no tiem vispārīgāko turpmāko darbu ar vārdu un tēlu.

Pats par sevi saprotams, ka kapitalistiskās iekārtas apstākļos strādājošo progresīvo mākslinieku daudzums darbos socialistiskais realisms neizpaužas «ķīmiskā tirā» veidā, bet gan dažkārt neplīnīgā, nenobriedušā formā, kopā ar cita veida un dažkārt svešiem pieļaukumiem. Virknē darbu mēs redzam tādas vai citādas trūkumus un vājības. Šos trūkumus nosacīti arī autoru nepietiekamā pieredze vai arī (ko nedrīkst aizmirst) tās reālās grūtības, kas pavada jaunas mākslinieciskās metodes tapanu kapitalistiskās iekārtas apstākļos augsējās progresīvajās literatūrās. Bet ne jau tas ir galvenais. Socialistiskā realisma metode — vai nu nobriedušā, pabeigtā darbu veidā vai arī atsevišķu tendēnu un iedīgļu veidā — jau pāstāv daudzās kapitalistiskās pasaules literatūrās. Uz šīs metodes balstīdams, progresīvie rakstnieki rada darbus, kas palīdz tautām cīņā par mieru, par demokrātiskām brīvībām, par labāku cilvēces nākotni».